

ÇTL 559 - ÖZBEK TÜRKÇESİ GRAMERİ I - Sosyal Bilimler Enstitüsü - Çağdaş Türk Lehçeleri ve Edebiyatları Ana Bilim Dalı

Genel Bilgiler

Dersin Amacı

Özbek Türkçesinin fonetik özelliklerini ortaya koyabilme

Dersin İçeriği

Özbek Türkçesinin Türk dili tarihi içindeki yerinin belirlenmesi, fonetik özelliklerinin ortaya konması, Türk dünyasında ortaya çıkan siyasi, sosyal ve kültürel değişimlerin sebep ve sonuçlarıyla açıklanması, bu değişimlerin Özbek Türklerine ve Özbek Türkçesine etkisinin ortaya konulması.

Dersin Kitabı / Malzemesi / Önerilen Kaynaklar

Saray, Mehmet (1993). Özbekler ve Modern Özbekistan Tarihi, İstanbul: Nesil Matbaacılık (7-17. Sayfalar). Açıık, Fatma (2008). "XX. Asrın Başlarında Türk Dünyasında Yaşanan Alfabe Değişikliklerinin Sebepleri, Gelişimi ve Sonuçları", Başkent Üniversitesi ve Türk Dil Kurumu I. Uluslararası Dünya Dili Türkçe Sempozyumu 2008. Türk, Vahit, 1926 Bakü Türkoloji Kurultayı Şirin, Hatice (2006). Başlangıcından Günümüze Türk Yazı Sistemleri. Ankara: Akçağ Yayınları, s. 335-354. Öztürk, Zamira (2022). Türkistan'da Dil Politikası (Özbekistan Örneğinde). Ankara: Bengü Yayınları, s. 163-180. Tekin, Feridun (2008). "Özbek Türkçesinin Latin Alfabesi Esasındaki İmlası Üzerine", Turkish Studies, 3(6), s. 604-616. Yıldırım, Hüseyin (2009). "Özbek Türkçesindeki O (Ä) Ünlüsü Üzerine". Gazi Türkiyat 1(5), s. 569-584. Avcı, Yusuf (). "Özbek Türkçesindeki Ünlü Uyumlarına Dair" Kocaoğlu, Timur (). "Türkbilim (Türkoloji)'de Özbekçenin Ünlü Sesleri ile Büyük Ünlü Uyumu Üzerine". Türklük Bilimin Ulu Çınarı Zeynep Korkmaz Armağanı. Türk Kültürü Araştırmaları Armağan Dizisi 21. Coşkun, Volkan (2016). Özbek Türkçesi Grameri, Ankara: TDK Yayınları. Yıldırım, Hüseyin (2026). Özbek Türkçesi (Dil Bilgisi-Alıştırmalar-Konuşma-Metinler). Ankara: Gazi Kitabevi. Açıık, Fatma (2012). Özbek Hikâyeciliği ve Özbek Edebiyatından Seçme Hikâyeler. Ankara: Kurgan Edebiyat.

Planlanan Öğrenme Etkinlikleri ve Öğretme Yöntemleri

Anlatma, soru-cevap, araştırma-inceleme

Ders İçin Önerilen Diğer Hususlar

Ders ile ilgili güncel yayınlar takip edilmelidir.

Dersi Veren Öğretim Elemanı Yardımcıları

Yardımcı öğretim elemanı bulunmamaktadır.

Dersin Verilişi

Yüz yüze

Dersi Veren Öğretim Elemanları

Prof. Dr. Filiz Meltem Erdem Uçar

Program Çıktısı

- Özbek Türkçesinin Türk dili tarihi içindeki yerini belirleyebilir.
- Özbek Türkçesinin fonetik (ses) özelliklerini öğrenir.
- Özbek Türkçesinin tarihî dönemlerde geçirdiği ses değişikliklerini bilir ve yazılı metinlerden takip edebilir.
- Türk Dünyasında ortaya çıkan siyasi, sosyal ve kültürel gelişmeleri sebep ve sonuçlarıyla öğrenir.

Hazırlık		Laboratuvar	Öğretim Metodları	Teorik	Uygulama
Sıra	Bilgileri				
1			Anlatma, soru-cevap	Konu, kapsam, kaynaklar	
2			Anlatma, soru-cevap, araştırma-inceleme	Özbek Türkleri Tarihi	
3			Anlatma, soru-cevap, araştırma-inceleme	Türk Dünyasında Yaşanan Alfabe Değişiklikleri, Sebepleri ve Sonuçları	
4			Anlatma, soru-cevap, araştırma-inceleme	Özbek Türklerinin Kullandığı Alfabeler	
5			Anlatma, soru-cevap, araştırma-inceleme	Özbek Türklerinin Kullandığı Alfabeleri	
6			Anlatma, soru-cevap, araştırma-inceleme	Özbek Türkçesinin Ünlüleri	
7			Anlatma, soru-cevap, araştırma-inceleme	Özbek Türkçesinin Ünlüleri	
8			Uygulama	Ara Sınav	
9			Anlatma, soru-cevap, araştırma-inceleme	Özbek Türkçesinde Ünlü Uyumları	
10			Anlatma, soru-cevap, araştırma-inceleme	Özbek Türkçesinde Ünlülerle İlgili Ses Olayları (Değişme, Düşme, Türeme)	
11			Anlatma, soru-cevap, araştırma-inceleme	Özbek Türkçesinin Ünsüzleri	
12			Anlatma, soru-cevap, araştırma-inceleme	Özbek Türkçesinde Ünsüzlerle İlgili Ses Olayları (Değişme, Düşme, Türeme), Ünsüz Benzeşmesi	
13			Anlatma, soru-cevap, araştırma-inceleme	Metin İnceleme	
14			Anlatma, soru-cevap, araştırma-inceleme	Metin İnceleme	
15			Anlatma, soru-cevap, araştırma-inceleme	Metin İnceleme	
16			Uygulama	Son Sınav	

İş Yükleri

Aktiviteler	Sayısı	Süresi (saat)
Vize	1	1,00
Final	1	1,00
Ara Sınav Hazırlık	3	2,00
Final Sınavı Hazırlık	3	2,00
Teorik Ders Anlatım	14	3,00
Ders Öncesi Bireysel Çalışma	14	3,00
Alan Çalışması	14	3,00
Ev Ödevi	14	3,00

Değerlendirme

Aktiviteler	Ağırlığı (%)
Final	60,00
Vize	40,00

P.Ç. 1	P.Ç. 2	P.Ç. 3	P.Ç. 4	P.Ç. 5	P.Ç. 6	P.Ç. 7	P.Ç. 8	P.Ç. 9	P.Ç. 10	P.Ç. 11	P.Ç. 12	P.Ç. 13	P.Ç. 14	P.Ç. 15	P.Ç. 16	P.Ç. 17	P.Ç. 18
Ö.Ç. 1																	
Ö.Ç. 2																	
Ö.Ç. 3																	
Ö.Ç. 4																	

Tablo :

- P.Ç. 1 :** Türk dilinin tarihî dönemlerini tanıır ve bu dönemleri ses, şekil, söz dizimi, biçimbilgisi açılarından yorumlar.
- P.Ç. 2 :** Genel olarak edebiyat kavramını ve Türk edebiyatının tüm sahalarındaki tür, şekil özelliklerini açıklar.
- P.Ç. 3 :** Türk dilinin kullandığı çeşitli alfabeler ve bu alfabelerin Türk dilinin fonetik karakterine uygunluğu konusunda bilgi verir.
- P.Ç. 4 :** Türk dünyası ile ilgili araştırmalarla yararlı olacak yabancı dil ve/veya dilleri öğrenir.
- P.Ç. 5 :** Türk dili ve kültürü sahasının yayılım alanlarını tarihî ve bugünkü özellikleri ile birlikte ortaya koyar.
- P.Ç. 6 :** Türk dilinin dünya dillerine etkisini ve dünya dilleri arasındaki yerini izah eder.
- P.Ç. 7 :** Türk Dünyasında edindiği bilgi ve kazanımlar çerçevesinde çeşitli saha çalışmaları yapabilir.
- P.Ç. 8 :** Türk topluluklarının sahip olduğu ortak kültürel özellikleri nitelendirir ve her topluluğun ortak kültür mirasına katkılarını ifade eder.
- P.Ç. 9 :** Türkçenin çağdaş lehçe ve edebiyatlarına hâkim olduğu için Türk Dünyası ile ilgili her türlü sosyal projelerde görev alabilir.
- P.Ç. 10 :** Dilbilim ve edebiyat terimlerinin dünya ve Türk literatüründeki anlamlarını tanımlar.
- P.Ç. 11 :** Türk Dünyası ile ilgili her türlü sanatsal, sosyal, kültürel etkinliği başarıyla başlatabilir, yürütebilir ve sonlandırabilir.
- P.Ç. 12 :** Uzmanlaştığı Türk lehçelerinde aktarma faaliyetlerinde bulunabilir.
- P.Ç. 13 :** Modern Türk edebiyatının eski Türk edebiyatı ve Türk halk edebiyatı ile olan ilişkisini açıklar. Her bir edebiyat döneminin diğer Türk toplulukları arasındaki ortak ve farklı yönleri ile etkileşimlerini tanıtır
- P.Ç. 14 :** Orta Asya'da yaygın konuşulan en az bir yabancı dili bildiği için bu bölgelerdeki faaliyetlerde görev alabilir.
- P.Ç. 15 :** Dili oluşturan, etkileyen, geliştiren bütün faktörleri açıklar.
- P.Ç. 16 :** Öğrendiği yabancı dil ve/veya dillerde çeşitli çeviri faaliyetlerinde bulunabilir.
- P.Ç. 17 :** Çağdaş Türk lehçelerinin ses, şekil özellikleri ile söz konusu lehçelerin söz varlığı karakterini tespit eder.
- P.Ç. 18 :** Türk edebiyatının ve kültürünün gelişim dönemlerini açıklar.
- Ö.Ç. 1 :** Özbek Türkçesinin Türk dili tarihi içindeki yerini belirleyebilir.
- Ö.Ç. 2 :** Özbek Türkçesinin fonetik (ses) özelliklerini öğrenir.
- Ö.Ç. 3 :** Özbek Türkçesinin tarihî dönemlerde geçirdiği ses değişikliklerini bilir ve yazılı metinlerden takip edebilir.
- Ö.Ç. 4 :** Türk Dünyasında ortaya çıkan siyasi, sosyal ve kültürel gelişmeleri sebep ve sonuçlarıyla öğrenir.